

LAND ART'IN İZİNDE SANAT ÜRETİMİ DENEYİMİ AN EXPERIENCE IN ART PRODUCTION FOLLOWING THE PATH OF LAND ART

Hatice Nilüfer SÜZEN,

Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Eğitimi ABD
Denizli, Türkiye e-mail: hsuzen@pau.edu.tr / ORCID ID: 0000-0002-2020-5551

Miyase BİLİR²

Pamukkale Üniversitesi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Denizli, Türkiye
e-mail: mbilir20@posta.pau.edu.tr/ ORCID ID:0009-0006-8104-3687

Özet

Sanat, yerinde sayan bir oluşum değil, sürekli değişen ve gelişen bir olgudur. 1960 yıllarından sonra, sanatta estetik hazzın yerini, düşünce biçimi almıştır. böylece gelişen ve değişen sanat, çağdaş sanat olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağdaş sanatı anlamak ve yaşama aktarabilmek, ancak eğitimle mümkündür. “sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur” sözleriyle sanatın gerekliliğine vurgu yapan ulu önder M. Kemal Atatürk, yeterli sanat eğitimi almamış bireylerin toplum yararına adımlar atamayacağını vurgulamaktadır. Çağdaş sanat uygulamalarını, eğitime entegre ederken, sürdürülebilir sanat çerçevesinde sürdürülebilir çevre eğitimiyle öğrencilerin sanatı tanımlarına ve uygulamalarına destek olunması hedeflenmektedir. Sürdürülebilir çevre, çevresel, sosyal ve ekonomik konuları bir paket halinde ele almaktadır. doğanın bize karşılıksız sunduklarıyla, ‘sürdürülebilir yaşam için sürdürülebilir sanat’ adı altında yeniden üretimin cevabını aramaktayız. Bu araştırmada, ‘doğa ve ben’ teması seçilmiştir. insanın doğaya olan sorumluluklarının görsel sanatlar eğitimiyle desteklenerek, nasıl kullanılacağına ilişkin bir örnek oluşturulmuştur. Çağdaş sanat ve doğa temalı sanat eserleri oluşturan sanatçılar incelenmiştir. araştırma kapsamında, özellikle doğaya saygı doğadan ilham temasıyla oluşturulan land art örnekleri ele alınmıştır. Sanatçıların amaçları, düşünceleri doğrultusunda sürdürülebilir bir çevre için, sanatta ve sanat eğitiminde sürdürülebilirlik merkeze alınmıştır. öğrenci merkezli, katılımcılığın beklenildiği ve okul dışı öğrenme ile desteklenen öğrenci grup çalışmaları yapılmıştır. araştırmada, ilkökul 3. sınıf öğrencileri seçilmiştir. land art uygulamaları sınıf içinde öğrencilerin de katılımıyla tartışılmıştır. Doğada tek başına kaldığında, doğada nasıl bir sanatsal iz bırakmak istediğiyle ilgili düşünceleri alınmıştır. gruplara ayrılan öğrencilerin doğaya bırakmak istedikleri sanatsal izin, eskizini çizmeleri istenmiştir. eskizlerle birlikte okul dışına çıkılmış ve aynı gruplar bu eskizleri, doğada buldukları malzemelerle yeniden üretmişlerdir. Bu eserleri belgelemek adına, fotoğraflarla kayıt altına alınmıştır. Doğaya dair güzel ve anlamlı sanatsal izler bırakırken, öğrencilerin doğanın birer parçası olduğuna, sürdürülebilirliğin önemine, grup çalışmasında gereken uyuma, tüm duygu ve düşüncelerine sanatla oluşturulan farkındalık ve estetik hazzın öğrenilmesine öncelik tanınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Landart, Sürdürülebilir Sanat, Sürdürülebilir Çevre.

Abstract

Art is not a static phenomenon; it is a constantly evolving and developing concept. After the 1960s, the aesthetic pleasure traditionally associated with art gave way to a new focus on modes of thought. In this way, art that changes and evolves has come to be known as contemporary art. Understanding contemporary art and being able to incorporate it into life is only possible through education. With his words, “*A nation deprived of art is a nation whose lifeblood has been cut,*” the great leader Mustafa Kemal Atatürk emphasized the necessity of art and underlined that individuals who have not received sufficient art education cannot take meaningful steps for the benefit of society.

As contemporary art practices are integrated into education, the aim is to support students in recognizing and engaging with art through sustainable art within the framework of environmental sustainability education. A sustainable environment addresses environmental, social, and economic issues as a holistic package. With the blessings that nature offers us freely, we seek answers through the concept of “sustainable art for sustainable living.”

In this study, the theme “*nature and me*” was chosen. A model was developed to show how human

responsibility toward nature can be supported through visual arts education. Artists who create contemporary art with a nature-based focus were examined. In particular, examples of *land art* created with the theme of respect for and inspiration from nature were explored. Guided by the artists' goals and ideas, sustainability in both art and art education was placed at the center in support of a sustainable environment. Student-centered group projects were carried out, encouraging participation and supported by out-of-school learning experiences.

The study involved 3rd grade primary school students. Land art practices were discussed in the classroom with student participation. Students were asked to reflect on what kind of artistic mark they would like to leave in nature if they were alone in it. They were then divided into groups and asked to sketch the artistic mark they would want to leave in nature. With these sketches, students went outdoors and recreated them using materials they found in nature. To document their works, photographs were taken.

While leaving beautiful and meaningful artistic traces in nature, students were encouraged to understand that they are a part of nature, to appreciate the importance of sustainability, to engage in cooperative group work, and to experience emotional and intellectual awareness along with aesthetic appreciation through art.

Keywords: Contemporary Art, Landart, Sustainable Art, Sustainable environment.

Giriş

Geçmişten günümüze değişen herşey gibi sanat da kendini evreler halinde değiştirmiştir. Mağara resimlerinden geleneksel sanata, geleneksel sanattan çağdaş sanata kadar, sanatta bir çok değişken görürüz. İnsanların yaşam şekilleri, ihtiyaçları, düşünme biçimleri, o günün sosyal pozisyonu sanatın bulunduğu konumu belirlemiştir. Sanat donmuş kalıplar dizisi değil, devingen bir süreçtir. Yeterli çağdaş sanatsal eğitim almamış bireylerden oluşan bir toplumda eskimiş değer ölçüleri, önyargılar olarak ortaya çıkacaktır. Yeni sanat biçimlerinin sevilmemesinde, anlaşılamamış olmalarının payı büyüktür. Çağdaş sanatın bilincine varılması, çağdaş sanatsal eğitimle mümkündür (Kurtuluş, 2000). Bugün geleneksel sanattan uzaklaşmış, artık düşüncenin ön planda olduğu sanat akımları görülmektedir. Geleneksel sanatın eğitimde uygulanabilirliği oldukça kolayken, çağdaş sanatın eğitimde uygulanması kafa karıştırıcı olabilmektedir. Bu karışıklığın önüne geçilmesi için eğitimin ilk basamağından itibaren çağdaş sanat eğitimlerine başlanması gerekmektedir.

Her alanda olduğu gibi sanat eğitiminde de son zamanlarda sıkça duyduğumuz sürdürülebilirlik kavramını kullanmaktayız. Sürdürülebilir yaşam, doğal kaynakların ekolojik dengeyi gözeterek, çevresel tahribata yol açmadan ve gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama hakkını tehlikeye atmadan kullanıldığı bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Bu yaklaşım yalnızca çevresel korumayı değil; aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirlik (kaynakların adil ve verimli kullanımı) ile **sosyal** sürdürülebilirliği (toplumsal eşitlik, refah ve yaşam kalitesi) de kapsayan bütüncül bir anlayışa dayanmaktadır.(Aşan,2024). Bu bağlamda doğanın bize sunduklarını, 'sürdürülebilir yaşam için sanat' adı altında nasıl kullanacağımızın cevabını aramaktayız. Doğal kaynakları koruyabilme amacıyla ve doğanın uyumuna katkı sağlayan eserlerin incelenmesi, sanatçının bizlere vermek istediği mesajın görsel sanatlar eğitimine entegre edilmesiyle, mümkündür.

Bu araştırmada, 'doğa ve ben' teması seçilmiştir. İnsanın doğaya olan sorumluluklarında farkındalık oluşturmak için görsel sanatlar eğitimiyle desteklenerek, nasıl kullanılacağına ilişkin bir örnek oluşturulmuştur. Çağdaş sanat ve doğa temalı sanat eserleri oluşturan sanatçılar incelenmiştir. Araştırma kapsamında, özellikle doğaya saygı, doğadan ilham temasıyla oluşturulan land art örnekleri ele alınmıştır. Sanatçıların amaçları, düşünceleri doğrultusunda sürdürülebilir bir çevre için, sanatta ve sanat eğitiminde sürdürülebilirlik merkeze alınmıştır. Öğrenci merkezli, katılımcılığın beklenildiği ve okul dışı öğrenme ile desteklenen öğrenci grup çalışmaları yapılmıştır.

Eğitimde en etkili stratejilerin; öğrencinin öğrenmede aktif olarak rol aldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çevresiyle öğrendiği konuları ilişkilendirdiği ve sosyal yaşantısı ile bağlantılar kurduğu bir öğretim anlayışı olduğu düşünülmektedir. Bu anlayışın en etkili uygulanabildiği yöntemlerden biri ise, son yıllarda "Okul Dışı Eğitim, Sınıf Dışı Eğitim, Nonformal Eğitim, İnformal Eğitim" gibi tanımlamalarla gündeme gelen ve bilginin dış dünyaya temas ile alınması gerektiğini savunan okul dışı öğrenme yöntemleridir (Eshach, 2007). Araştırma, arazide yapılabilecek çağdaş sanat türlerinden biri olması nedeniyle, okul dışı öğrenmeye uygundur.

YÖNTEM

İlkokul 3. Sınıf öğrencileri ile görsel sanatlar dersi kapsamında, toplamda 120 dk. Olan üç derslik çağdaş sanat eğitimi planlanmıştır. İlk derste öğrencilerle birlikte land art üzerine tartışılmış ve fikirleri alınmıştır. Doğada kendilerini nasıl konumlandıklarıyla dair sorular sorulmuş ve aslında doğadan kopmayan bir parça olduğumuzla ilgili görsellerle desteklenen bir sunum yapılmıştır. Sunum neticesinde doğayla bağımızın kopamaz nitelikte sağlam olduğunun ve doğanın canlı kalması için neler yapılabileceğinin tartışması yapılmıştır. Görsel sanatlar dersinde birer küçük sanatçı olarak doğa için bizim üzerimize düşen görevlerin neler olduğuna dair küçük ipuçları verilmiştir.

İnsan davranışlarını etkileyen çeşitli etkenlerden söz edilebilir. Ancak davranışın yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynağı güdülenmedir(Fidan, 1996). Buradan yola çıkacak olursak, eğitimde en önemli unsurlardan biri olan güdüleme, görsel sanatlar eğitimi için de oldukça değerlidir. Çocuğun land art hakkında iyi bir bilgiye sahip olabilmesi, onda yeterince merak uyandırmakla mümkündür. Uygulama aşamasına geçmeden önce, land artla ilgili sorular sorularak, dikkatlerini çekecek şekilde güdülenmişlerdir.

DERS SÜRECİ

Tablo 1. Ders Programı.

Sınıf Düzeyi	3. sınıf
Öğrenme Alanı (MEB Öğretim Programı)	Görsel İletişim ve Biçimlendirme
Tema	‘Doğa ve Ben’ (İnsan)
Süre	40’+40’+40’

Tablo 2. Gösterge ve Kazanımlar

Göstergeler ve Kazanımlar (MEB Öğretim Programı):
G.3.1.3. Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir.
• Çağdaş sanat konusunda farkındalık oluşturabilme • Çağın getirdiği sanat eserlerini eleştirebilme • Arazi sanatı ve örnekleri bağlamında doğa ile kendisini

bağdaştırabilme
• Evrensel sorunları kendi sanat diliyle ifade edebilme
Sanatsal Uygulama Aşamasındaki Kazanımlar (MEB Öğretim Programı):
• Doğayı tanıyabilme ve doğaya temas edebilme
• Yaratıcı düşünce gücünü geliştirebilme
• Görsel biçimlendirme yeteneğini kullanabilme

Tablo 3. Tanımlar

Beceri, tutum ve değer (MEB Öğretim Programı):	Doğanın insanda, insanın doğada bıraktığı etkileri kavrar. İnsanın doğada bir parça olduğunun bilincine varır. Sosyal sorumluluklarının farkına varır. Evrensel sorunları irdeler ve sanata dönüştürür. Sanatın bir ifade etme aracı olduğunun bilincine varır.
Materyaller	Doğada bulunan her türlü materyal: Taş, toprak, yeryüzü, su, kuru yaprak ve dallar.
Tanımlama	
Ders:	Görsel Sanatlar
Sınıf:	3. Sınıf
Tema:	Doğave Ben(insan)

1. AŞAMA**Düşünelim:**

- Doğa sizin için ne ifade ediyor?
- Doğada kendinizi nerede görüyorsunuz?
- Doğanın sorunları nelerdir?
- Doğada birşeyleri değiştirmek isterseniz neleri değiştirirdiniz?
- Konuşma dili olmadan doğayla ilgili sorunlarınızı nasıl ifade ederdingiz?
- Doğayı sanat serine dönüştürebilir misiniz?
- Arazi sanatı nedir?
- Doğa ile ilgilenen sanatçılar hakkında bir araştırma yapınız.

‘DOĞA VE BEN’ TEMASI İÇİN “LAND ART(ARAZİ SANATI)” TANIMI

İnsanın doğayı taklitiyle başlayan sanat yolculuğu zaman içerisinde doğayla mücadele etmekten, doğayla bir olmaya varana dek farklı şekiller almıştır. 1960’ların sonunda “Toprak Sanatı” olarak da bilinen “Arazi Sanatı”, uygulama ve sergilenme yöntemi açısından yeni bir malzeme, disiplin ve konum arayışında olan çok sayıda sanatsal eğilimden biri olarak doğmuştur. Land art sanatçıları hem malzemeleri hem de çalışma alanları açısından seçtikleri arazinin ve çevrenin sunduğu olanakları araştırıyor ve yapıtlarında doğanın bir temsilini yapmaya çalışmak yerine doğrudan doğayı kullanıyorlardı (Farthing, 2013).

1960’lı yıllardan itibaren sanatın galeri ve müze mekânlarının dışına taşarak doğrudan doğa ile ilişki kurmasını amaçlayan bir sanat pratiği olarak ortaya çıkmıştır. Doğal malzemelerin (toprak, taş, ağaç, su, kum vb.) kullanılması ve eserlerin doğanın döngüsüne bırakılması, Land Art’ı sürdürülebilir yaşam düşüncesiyle doğrudan ilişkilendirmektedir. Bu sanat anlayışı, doğayı yalnızca bir temsil nesnesi olarak değil, sanat üretiminin aktif bir bileşeni olarak ele alarak insan-merkezci bakış açısını sorgulamaktadır. Land art ilk kez Walter De Maria, Nancy Holt, Sol LeWitt, Richard Serra, Robert Smithson ve James Turrell gibi isimlerin bulunduğu Amerikalı sanatçılar hayata geçirmiştir (Farthing, 2013). Arazi Sanatı (Land Art) sanatçılarının ulaşılması zor açık alanlarda gerçekleştirdikleri çalışmalar genellikle kalıcılığı olmayan, doğa şartlarına bağlı olarak bozulabilen çalışmalardır. Bu nedenle çalışmaların kalıcılığı çekilen fotoğraflarla da video kaydı ile sağlanmaktadır (Gedik’tenaktaranTandoğanveEs, 2018). Buradaki asıl amaç eserin doğada kalıcı kılınması değil, sanatçının izleyiciye doğa bağlamında verdiği mesajdır. Land Art, doğanın döngüselliğini, geçiciliğini ve kırılgan yapısını vurgulaması bakımından sürdürülebilir yaşam anlayışıyla doğrudan örtüşmektedir. Eserlerin zaman içinde doğaya karışması ya da yok olması, insanın doğa üzerindeki kalıcı ve tahakkümcü müdahalelerini sorgulayan eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yönüyle Land Art, çevresel farkındalık yaratmanın yanı sıra etik bir duruş da önermektedir. Özellikle doğa temelli sanat etkinlikleri, sanatçı inisiyatifleri ve üniversitelerin güzel sanatlar fakülteleri bünyesinde gerçekleştirilen atölye çalışmaları, sürdürülebilirlik ve çevre bilinci odaklı bir sanat eğitimi anlayışını desteklemektedir. Bu tür uygulamalar, yerel coğrafyanın kültürel ve ekolojik özelliklerini sanatsal üretime dahil ederek sürdürülebilir sanat pratiklerinin gelişimine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, Land Art, öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını artıran, eleştirel düşünme becerilerini geliştiren ve sürdürülebilir bir gelecek bilinci kazandıran dönüştürücü bir eğitim modeli olarak öne çıkmaktadır.

LAND ART SANATÇILARI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Görsel 1. Robert Smithson, Sarmal Dalgakıran, 1970.

Düşünelim:

- Görsellere baktığınızda (Görsel 1) sizde uyandırdığı ilk duygu nedir?
- Bu sanat mıdır?
- Sanatçının burada vermek istediği anlam ne olabilir?

En önemli eserlerinden biri olan Sarmal Dalgakıran (Spiral Jetty) petrol çıkartmak için kullanılan bir endüstriyel bölgede gerçekleştirmiş, böylece “insanın doğa ile olan ilişkisine dikkat çekmek istemiş”, ayrıca “Stonehenge gibi insan yapısı anıtlara göndermede bulunmuştur” (Antmen, 2014).Smithson, çalışmayı yaparken (Görsel 1), eserin sulara gömüleceğinin farkında değildi. 2002’de yaşanan kuraklıkla birlikte Spiral Jetty tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Geçen süre içinde kayalar beyaz tuz kristalleriyle kaplanmıştır. Smithson, fiziğin ‘tersine etki’ kanunundan çok etkilenmiştir. Doğanın sadece var eden değil, aynı zamanda yok eden olduğu yaklaşımı bu çalışmasında açıkça görülebilir. Geçen zaman içerisinde *Spiral Jetty*’yi oluşturan bazalt kayalar, göl suyundaki yüksek tuzluluk oranı nedeniyle beyaz tuz kristalleriyle kaplanmış; böylece eserin başlangıçtaki koyu renkli yüzeyi, doğal süreçlerin müdahalesiyle bambaşka bir görsel ve kavramsal kimliğe bürünmüştür. Bu dönüşüm, sanatçının kontrolünün ötesinde gerçekleşen ve doğanın etkin bir özne olarak sanat üretimine katıldığını gösteren önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Smithson'ın düşünsel arka planında, özellikle fiziğin “tersine etki” (entropi) kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçı, evrende düzenin kaçınılmaz olarak düzensizliğe doğru ilerlediğini savunan bu yaklaşımı, sanatsal üretimin merkezine yerleştirmiştir. *Spiral Jetty*, bu bağlamda yalnızca bir biçimsel düzenleme değil; doğanın aynı anda hem inşa eden hem de tahrip eden gücünü görünür kılan kavramsal bir yapıttır. Eserin zamanla sular altında kalması, yüzeyinin değişmesi ve yeniden ortaya çıkması, Smithson'ın doğayı sabit ve kontrol edilebilir bir alan olarak görmeyen yaklaşımını doğrulamaktadır. Doğa, bu çalışmada sanatçının müdahalesini dönüştüren, aşındıran ve yeniden şekillendiren aktif bir fail konumundadır. Bu yönüyle *Spiral Jetty*, insan merkezli sanat anlayışını sorgulayan; kalıcılık, kontrol ve estetik bütünlük kavramlarını problematize eden güçlü bir Land Art örneği olarak değerlendirilmektedir. Smithson'ın bu çalışması, sanatın doğayla kurduğu ilişkinin geçici, dönüşümsel ve süreç odaklı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymakta; doğanın yalnızca var eden değil, aynı zamanda yok eden bir güç olduğu düşüncesini somut bir biçimde gözler önüne sermektedir. Bu yönüyle *Spiral Jetty*, sürdürülebilirlik, çevresel bilinç ve ekolojik estetik tartışmaları açısından çağdaş sanat tarihinde merkezi bir konumda yer almaktadır.

Görsel 2. Andy Goldsworthy, 1956.

Görsel 3. Andy Goldsworthy, 1956.

Düşünelim:

- Fotoğraflarda (Görsel 2, 3) gördüğüklerimiz sanat eseri midir ?
- Bu sanat eseri nasıl kalıcı hale getirilebilir?

- Sanatçı eserlerin korunamayacağını bildiği halde neden sanat için doğayı seçmiş olabilir?

Bir başka arazi sanatçısı Andy Goldsworthy, çalışmalarını doğal manzarayı hafif bir dokunuşla değiştirerek estetik bir bütünlük içerisinde meydana getirmiştir (Çınar ve Yirmibeşoğlu'ndanaktaran Yıldırım ve diğerleri, 2020). Odak noktası ağaçlar, duvar ve su olan sanatçı, birçok deneysel çalışmalar yapmıştır. Sanatçı, taş, yaprak, buz, dal, çiçek ve toprak gibi doğrudan bulunduğu mekâna ait doğal malzemeleri kullanarak, doğal manzarayı hafif bir dokunuşla dönüştürmüş; bu dönüşümü estetik bir bütünlük içerisinde kurgulamıştır. Goldsworthy'nin üretim pratiğinde doğa, üzerinde çalışılan pasif bir yüzey değil, eserin biçimini, süresini ve varlığını belirleyen aktif bir unsur olarak konumlanmaktadır.

Goldsworthy'nin eserleri çoğunlukla geçici nitelik taşımakta; rüzgâr, yağmur, erime, gelgit ve mevsimsel değişimler gibi doğal süreçlerle kısa sürede yok olmakta ya da dönüşmektedir. Bu geçicilik, sanatçının kalıcılık fikrini bilinçli olarak reddettiğini ve doğanın döngüsel yapısına saygı duyan bir estetik anlayışı benimsediğini göstermektedir. Sanatçı, doğayı kontrol altına almak yerine onun ritmine eşlik etmeyi tercih ederek, insan merkezli üretim anlayışına eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Goldsworthy'nin arazi sanatı pratikleri, sürdürülebilirlik ve ekolojik farkındalık bağlamında değerlendirildiğinde, doğaya zarar vermeyen, müdahalesi sınırlı ve geri dönüşümlü bir sanat anlayışını temsil etmektedir. Eserlerin çoğu yalnızca fotoğraf aracılığıyla belgelenmekte; böylece sanat nesnesinin kalıcılığı değil, üretim sürecinin deneyimsel ve düşünsel boyutu ön plana çıkmaktadır. Bu yönüyle Goldsworthy'nin çalışmaları, insan ile doğa arasındaki hassas dengeyi görünür kılan, etik ve estetik boyutları iç içe geçmiş güçlü Land Art örnekleri olarak değerlendirilmektedir.

İklim ve hava koşullarına göre çalışmalarına yön vermiştir. Tasarladığı çalışmalarda buzları, yaprakları, taş yığınlarını, dalları, tüyleri, ağaç kabuklarını, çiçekleri ve eğrelti otlarını kullanmaktadır. Taşları kırmızı meşe ya da sarı karaağaç yapraklarıyla kaplamış, bambu yapraklarını ise taşın sınırlarına yerleştirmiştir. Farklı renk ve dokularda olan yapraklardan, ağaç dallarından kara delikler yapmıştır (Yıldırım ve diğerleri, 2020). Sanatçı, bu çalışmaların yok olacağını bilse bile asıl amaç, doğayla eserin bütünlüğüdür.

Görsel 4. Mehmet Ali Uysal, Su, 2022.

Düşünelim:

- Fotoğrafta (Görsel 4) gördüğünüz ilk izlenim nedir?
- Diğer sanat eserlerinden ayıran özellik nedir?
- Çalışma yapılırken neden binanın tavanı tercih edilmiş olabilir?

Sanatçının “Su” isimli eseridir. Eseri sergileyen mağaza, Buzdağlarının binanın ikinci katındaki pencerelerden sarkan, tavanın tamamen sular altında kaldığı yanılsamasını sergileyen mağazadır. Küresel ısınma tehdidi üzerine düşünmeye çağrıda bulunan çalışma buzun erimesi üzerinedir (Paris-B,2022). Mehmet Ali Uysal’ın *Su* adlı eseri, mekâna özgü (site-specific) bir yerleştirme çalışması olarak izleyicide güçlü bir algısal yanılsama yaratmaktadır. Eserin sergilendiği mekân, Buzdağlarının binanın ikinci katındaki pencerelerinden dışarı doğru sarkan ve tavanın tamamen suyla dolu olduğu izlenimini veren bir düzenleme ile kurgulanmıştır. Bu yerleştirme, izleyicide mekânın fiziksel sınırlarının ortadan kalktığı ve iç mekânın sular altında kaldığı hissini uyandırmaktadır.

Sanatçı, *Su* adlı çalışmasında gerçek bir su kütlesi kullanmaktan ziyade, görsel algı ve mekânsal müdahale yoluyla suyun ağırlığı, baskısı ve taşkınlığına ilişkin bir duyuşsal deneyim sunmaktadır. Günlük hayatta güvenli ve işlevsel olarak algılanan mimari yapı, bu müdahale ile birlikte tehditkâr ve kırılğan bir ortama dönüşmekte; izleyicinin mekânla kurduğu alışıldık ilişki sorgulanmaktadır.

Uysal’ın bu yerleştirmesi, doğa olaylarının mimari ve kentsel alanlar üzerindeki etkilerine gönderme yaparak, iklim krizi, çevresel dönüşüm ve sürdürülebilirlik tartışmalarıyla ilişkilendirilebilir. Eser, doğanın kontrol altına alınamayacak gücünü simgesel bir dil aracılığıyla görünür kılarken, insan yapımı mekânların bu güç karşısındaki kırılğanlığını vurgulamaktadır. Bu yönüyle *Su*, çağdaş yerleştirme sanatı içerisinde çevresel farkındalık yaratan ve izleyiciyi mekân, doğa ve insan ilişkisi üzerine düşünmeye sevk eden etkili bir örnek olarak değerlendirilmektedir.

Sanatçıların Ortak Soruları

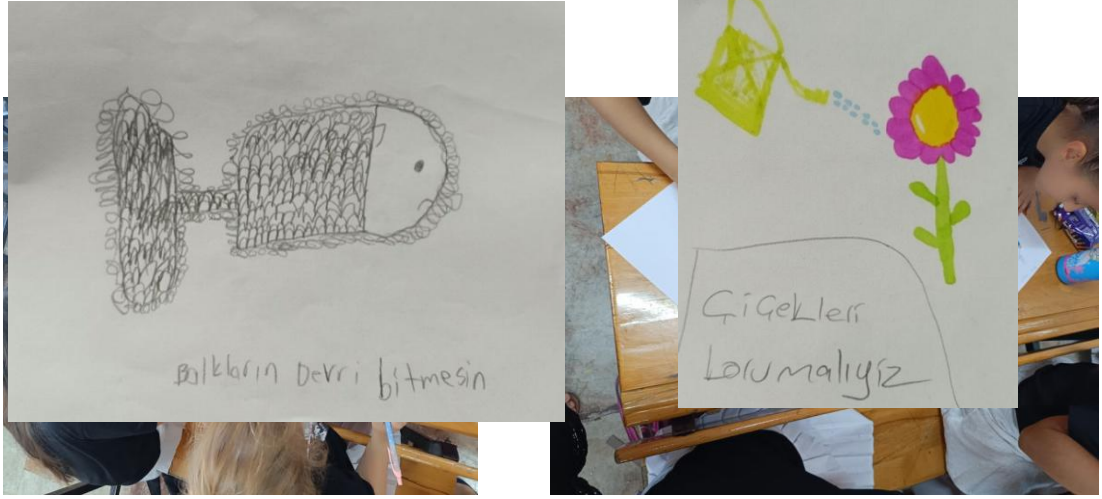
Land Art ve çevresel sanat bağlamında üretim yapan sanatçılar, farklı estetik ve teknik yaklaşımlar benimsemelerine rağmen, benzer düşünsel sorular etrafında birleşmektedir. Bu sorular, insanın doğayla kurduğu ilişkiyi, sanatın kalıcılığını ve çevresel sorumluluğu sorgulayan ortak bir problem alanı oluşturmaktadır:

- **Doğa sanatın nesnesi mi, öznesi midir?**
Sanatçılar, doğayı temsil edilen bir tema olmaktan çıkarak üretimin aktif bir bileşeni haline getirmekte; doğanın sürece müdahil olduğu bir sanat anlayışını tartışmaya açmaktadır.
- **Sanat kalıcı olmak zorunda mıdır?**
Smithson ve Goldsworthy örneklerinde olduğu gibi, eserlerin zamanla yok olması ya da dönüşmesi, kalıcılık fikrini sorgulamakta; geçicilik estetik bir değer olarak yeniden tanımlanmaktadır.
- **İnsan doğa üzerinde ne ölçüde söz sahibidir?**
Arazi sanatında insan müdahalesinin sınırları, doğaya zarar vermeden üretim yapma sorumluluğu ve etik meseleler ön plana çıkmaktadır.
- **Mekân nasıl dönüştürülür ve yeniden algılanır?**
Mehmet Ali Uysal’ın *Su* adlı çalışmasında olduğu gibi, sanatçılar mekânın fiziksel ve algısal sınırlarını zorlayarak izleyicinin mekânla kurduğu ilişkiyi yeniden düşünmesini sağlamaktadır.
- **Sanat çevresel farkındalık yaratabilir mi?**
Bu üretimler, izleyiciyi iklim krizi, doğal kaynakların tükenişi ve çevresel kırılğanlık üzerine düşünmeye sevk eden eleştirel bir dil geliştirmektedir.
- **Sanat üretimi sürdürülebilir olabilir mi?**
Doğal malzemelerin kullanımı, geri dönüşümlü süreçler ve doğaya zarar vermeyen müdahaleler, çağdaş sanatın sürdürülebilirlik ekseninde yeniden konumlanmasını gündeme getirmektedir.

Bu bağlamda ele alınan land art sanatçıları olarak örnek aldığımız bu üç sanatçının ortak soruları olmuştur.

2. AŞAMA

Araştırmanın bu aşamasında sınıf içerisinde beş kişilik gruplar oluşturulur. Her gruptan ortak bir karar alınarak planladıkları çalışma yazılı ve eskiz olarak istenir.

Eskiz Aşamasından Görüntüler

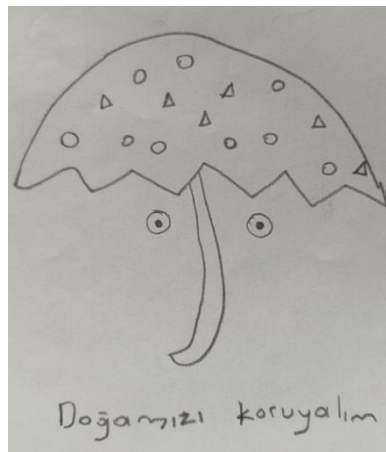
Görsel 5. Bilir, M.İkinci ders eskiz aşaması, 2024

Sınıf ortamında uygulama öncesi yapılan sunum neticesinde fikirleri alınarak gruplar halinde ortak fikir ortaya koymaları istenmiştir. Gurupla çalışmanın verdiği sorumlulukla ortak bir karar alarak tek bir çizim yapmışlardır. Çocukların sınıf içindeki çalışmaları (Görsel 5) gruplar halinde yaptıkları görüntüler mevcuttur.

Oluşturulan Eskizler

Görsel 6. ‘Nemo’ Eskizi

Görsel 7. ‘Sakura’ Eskizi

Görsel 8. ‘Gülenyüz’ Şemsiyesi Eskizi

İlk beş kişilik gurubun ortak kararı balık eskizi (Görsel 6) olmuştur. İkinci grupta çiçek eskizi, üçüncü grupta ise şemsiye eskizine karar verilmiştir. Yapılan her bir eskize isim verilerek, doğa ile ilgili küçük bir not yazılmıştır.

3. AŞAMA

YÖNERGE

Planlanan tasarımlar okul bahçesinde gruplar tarafından uygulanır. Uygulama bittikten sonra çalışmalar izleyiciye sunulur ve çalışmalar fotoğraflanarak kayıt altına alınır.

Göreve Başlamadan Önce Ve Görevi Yaparken Dikkat Edilecekler:

- Plan dahilinde çalışmaya başlanmalıdır.
- Materyallerin doğadan seçilmesi gereklidir.
- Temel tasarım ilke elemanları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Görev yapılırken doğanın bir parçası olduğunun bilincinde olunmalıdır.

Görev Bitiminde Dikkat Edilecekler:

- Çalışmaların doğada korunmasının mümkün olmadığının bilincinde olunmalı ve çalışma bittiğinde fotoğraf ve videolarla kayıt altına alınmalıdır.

LAND ART ÇALIŞMALARI

Görsel 9. Nemo İsimli Land Art Çalışması

Nemo isimli eskizin çalışmaları için doğadan toplanan materyaller kullanılmıştır. Taş, kuru dallar, yapraklar ve yere düşen kozalaklar ile 'Nemo' çalışması grup tarafından ortak bir şekilde yapılmıştır. Doğada yapılan land art çalışmalarının kalıcı olmayacağını vurgusu yapılarak çalışma fotoğraf ve videolarla kalıcı hale getirilmiştir.

Görsel 10. Sakura İsimli Land Art Çalışması

Sakura (Görsel 10) isimli land art çalışması, doğada bulunan kuru çiçek yaprakları, kestane toprağı, taş ve kozalarla oluşturulmuştur. Gurubun ortak çalışması sonucunda çalışmanın kalıcılığı için fotoğraf ve video ile kayıt altına alınmıştır.

Görsel 11. Gülen Yüz Şemsiyesi İsimli Land Art Çalışması

Üçüncü grup (Görsel 11) ortak çizdikleri eskize ‘Gülen Yüz Şemsiyesi’ ismini vermiş ve doğada bulunan kuru yaprak, taş ve çalılarla uygulamayı gerçekleştirmiştir. Çalışmanın zarar görmemesi ve kalıcı olmasını sağlamak için fotoğraf ve video ile kayıt altına alınmıştır.

SONUÇ

İlkokul üçüncü sınıf öğrencileriyle yapılan araştırmada, öğrencilere çağdaş sanatın günümüze nasıl geldiğiyle ilgili bilgi verilmiştir. Land art sanatı ve sanatçıları detaylı bir şekilde irdelenmiş ve örneklerle tartışılmıştır. Gurupla reskizlerini (Görsel 6, 7, 8) planlayıp çizmişlerdir. Planlanan eskizlerin doğada nasıl uygulanabileceğine dair tartışılmış ve kullanılacak materyaller hazırlanmıştır. Ön hazırlık ve karşılıklı tartışmanın sonucunda doğada bulunan materyaller ile land art sanatı uygulamasına geçilmiştir. Land art yalnızca doğada bulunan materyaller ile yapılabilen bir sanattır. Land art çalışmalarının doğada bozulmalara karşı video ya da fotoğraf olarak kayıt altına alınması gerekir. Uygulamanın sonucunda ortaya çıkan land art çalışmaları (Görsel 9, 10, 11) fotoğraflar ile kalıcı hale getirilmiştir.

Yapılan ders öğretim program kapsamında, çağdaş sanat alanında ortak bir düşünce üzerine çalışmalar yapan sanatçıların izinde, yeni sanat eserleri ortaya konmuştur. Ortaya çıkan eserler, yalnızca bir eser değil, aynı zamanda bir düşünce biçimi ya da bir tepkidir. Çocuğun dünyayı, insanlığı, yaşama dair her türlü konuyu farklı bakış açılarıyla irdelleyebilmesine olanak sağlanmıştır. Bilinçli, ileri görüşlü, fikirlere açık bireylerin yetişmesi ve bu bireylerin edindikleri bilgiyi, gelecek kuşaklara aktarmaları beklenmektedir.

Sanatın en temel esin kaynaklarından biri doğadır denebilir. Öyleyse sanata temel olan bu kaynak sanat eğitiminde de göz ardı edilemez. Yöntem ve konu ne olursa olsun, biçim ve içerik ne olursa olsun görsel çalışmalarda doğanın yeri yadsınamaz niteliktedir (Ayaydın, 2015). Doğa ile içiçe bir eğitim anlayışı sonucunda öğrenci, çevreyle ilgili sorumluluklarının

farkına varır ve aslında doğadan ayrı olamayan, doğanın kopmayan bir parçası olduğunun bilincine varır.

Grup çalışmaları, henüz çocuk yaşlarda sorumluluk alma ve üzerine düşen görevi yerine getirebilme açısından oldukça önemlidir. Araştırmada grupların ortak bir karar alıp, bu karar üzerine çalışmaları istenmiştir. Fikirlerin önemi, diğer fikirlere açık olma, birbirlerine duyacakları saygı, alınan karara bağlılık bu aşamada ön plandadır. İlk derste yapılan güdülenme, grup kararı alırken de akranları aracılığıyla tekrar sağlanmıştır.

Yaratıcı sanat etkinlikleri sonucunda, çocuğun yaratıcı düşünme biçimi desteklenmiştir. Daha özgür, kendini ve dış dünyayı daha iyi tanıyan bireylerin yetişmesine olanak sağlamıştır. Düşünme becerilerini hayatının her alanında kullanabilmesi sağlanmıştır. Bu süreçte, yaşamın sürdürülebilirliğinin önemi, grup çalışmaları ile ortak fikirler bağlamında öğretilmiştir. İnsan yaşamının devamını sağlayacak olan her türlü sorumluluk, sürdürülebilir yaşam çerçevesinde önce kavramsal olarak, daha sonra sanat uygulamaları aracılığıyla ‘yaparak ve yaşayarak’ aktarılmıştır. Belirli bir plan dahilinde yapılan öğretim programı uygulaması doğada yapılarak okul dışı öğrenme ortamı da yaratılmıştır. Çağdaş sanat uygulamalarından land art, okul dışı öğrenme yöntemi için oldukça uygundur. Land art, arazide uygulanan bir sanat olduğu için, uygulama aşaması okul bahçesinde gerçekleştirilmiştir.

Land Art temelli yaratıcı sanat etkinlikleri, çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini destekleyen, deneyim odaklı bir öğrenme süreci sunmaktadır. Doğal çevreyle doğrudan temas kurularak gerçekleştirilen bu etkinlikler, öğrencilerin hayal gücünü özgürce kullanmalarına olanak tanımış; kendilerini, çevrelerini ve dış dünyayı daha bilinçli bir biçimde tanıyan bireyler olarak gelişmelerine katkı sağlamıştır. Bu süreçte çocukların yalnızca sanatsal ifade becerileri değil, aynı zamanda problem çözme, gözlem yapma ve eleştirel düşünme yetileri de desteklenmiştir. Land Art uygulamaları aracılığıyla öğrenciler, düşünme becerilerini yalnızca sanat etkinlikleriyle sınırlı kalmadan günlük yaşamlarının farklı alanlarına aktarabilme fırsatı bulmuştur. Doğal malzemelerle üretim yapma, mekânı algılama ve çevresel koşullara göre çözüm geliştirme gibi süreçler, bilişsel ve duyuşsal öğrenmeyi bütüncül biçimde desteklemiştir. Bu bağlamda öğrenme, pasif bilgi aktarımından çıkarak aktif katılıma dayalı bir deneyim alanına dönüşmüştür.

Söz konusu uygulama sürecinde yaşamın sürdürülebilirliği kavramı, grup çalışmaları aracılığıyla işbirliği, paylaşım ve ortak üretim temelinde ele alınmıştır. Öğrenciler, doğaya zarar vermeden üretim yapma, kaynakları bilinçli kullanma ve çevresel sorumluluk alma gibi kavramları, ortak fikirler geliştirerek ve birlikte karar vererek deneyimlemiştir. İnsan yaşamının devamlılığını sağlayan sorumluluklar, sürdürülebilir yaşam çerçevesinde önce kavramsal düzeyde ele alınmış; ardından Land Art uygulamaları yoluyla “yaparak ve yaşayarak öğrenme” ilkesi doğrultusunda somutlaştırılmıştır.

Bu yaklaşım, öğrencilerin öğrenme süreçlerini sınıfın fiziksel sınırlarının ötesine taşıyarak çevresel farkındalıklarını artırmıştır. Çağdaş sanat uygulamaları arasında yer alan Land Art, doğrudan arazi üzerinde gerçekleştirilen bir sanat pratiği olması nedeniyle okul dışı öğrenme modeli için son derece uygun bir yöntem sunmaktadır. Bu kapsamda Land Art uygulamaları, okul bahçesinde gerçekleştirilmiş; öğrencilerin doğayla birebir etkileşim kurabilecekleri, gözlem yapabilecekleri ve mekânı sanatsal bir üretim alanı olarak deneyimleyebilecekleri bir öğrenme ortamı oluşturulmuştur.

Böylece Land Art, hem sürdürülebilirlik bilincini destekleyen hem de çocukların yaratıcı, özgür ve sorumluluk sahibi bireyler olarak gelişimine katkı sunan etkili bir sanat eğitimi yaklaşımı olarak öne çıkmaktadır. Çalışmanın önemli bir sonucu olarak, okul bahçesinde gerçekleştirilen Land Art uygulamaları sayesinde okul dışı öğrenme ortamlarının

etkili biçimde kullanılabileceği görülmüştür. Bu yaklaşım, öğrenmenin yalnızca sınıf ortamıyla sınırlı olmadığını; doğanın kendisinin bir öğrenme alanı olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Çağdaş sanat pratiklerinden biri olan Land Art'ın, disiplinlerarası ve sürdürülebilir sanat eğitimi anlayışı açısından güçlü bir pedagojik araç sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak Land Art temelli sanat eğitimi uygulamaları; yaratıcı, çevreye duyarlı, eleştirel düşünebilen ve sürdürülebilir yaşam bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayan etkili bir eğitim modeli olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, Land Art'ın sanat eğitimi programlarına daha fazla entegre edilmesi ve okul dışı öğrenme ortamlarında yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Antmen, Ahu.(2014). *Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- AşanD.(2024). Sürdürülebilir Eğitim. *SatınalmaDergisi*, sayı 137 yıl 12, Nature's Lifeline to a Sustainable Future
- Ayaydın, A. (2015). Sanatın Doğası, Doğanın Sanatı ve Günümüz Sanat Eğitiminde Doğanın Yeri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Cilt 5 s. 14.
- Eshach, H. (2007). BridgingIn-schooland Out-of-school Learning: Formal, Non-Formal, andInformalEducation. *Journal of Science Educationand Technology*,16, 171-190
- Farthing, S. (2013). *Sanatın Tüm Öyküsü*. Hayalperest Yayınevi.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kurtuluş, Y. (2000). Lise Resim Dersi Öğretim Programının Çağdaş Sanatsal Eğitim Bağlamında Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, s. 148
- Tandoğan, O. ErdiEsB.(2018) Dünyada Ve Türkiye’de Arazi Sanatı (Land Art) *İdil*, 7, 51.DOI: 10.7816/idil-07-51-08
- Yıldırım, H. Ve diğ. (2020). Arazi Sanatı Sanal Uygulaması ile Farkındalık Yaratma: Burdur Gölü Örneği, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(3): 2037-2046
- Yolcu, E. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel 1.** Alps art academy » LAND ART: <https://tr.pinterest.com/pin/26247610322013054/>
- Görsel 2.** Girlymamie, <https://tr.pinterest.com/pin/6403624463839706/>
- Görsel 3.** Artsycraftsymom, <http://artsycraftsymom.com/>
- Görsel 4.** Merdin, E. <https://www.arkitera.com/haber/mehmet-ali-uysalin-su-isimli-eseri-le-bon-marche-magazasinda-sergileniyor/>
- Görsel 5.** Bilir, M.İkinci ders eskiz aşaması, 2024.
- Görsel 6.** Bilir, M. ‘Nemo’ Eskizi, 2024.
- Görsel 7.** Bilir, M. ‘Sakura’ Eskizi, 2024.
- Görsel 8.** Bilir, M. ‘Gülen Yüz Şemsiyesi’ Eskizi, 2024.

Görsel 9. Bilir, M. Nemo İsimli Land Art Çalışması, 2024.

Görsel 10. Bilir, M. Sakura İsimli Land Art Çalışması, 2024.

Görsel 11. Bilir, M. Gülen Yüz Şemsiyesi İsimli Land Art Çalışması, 2024.